

Klasszikus sertéspestis (KSP)

Írta: Dr. Földi Zsolt

A klasszikus sertéspestis **a sertésfélék lázas általános tünetekkel**, a hátulsó testfél gyengeségével, illetve **testszerte vérzésekkel** járó betegsége. A betegséget vírus (RNS vírusok, Flaviviridae család, Pestivirus nemzetség) okozza. A betegség **az emberre és a sertésféléktől különböző állatokra semmilyen veszélyt nem jelent**. A klasszikus sertéspestis vírusa **nagy ragályozó képességű**, ezért az érintett állományban a fertőzés gyorsan terjed. **A KSP mind hazánkban, mind az EU-ban bejelentési kötelezettség alá tartozó, a nemzetközi kereskedelem szempontjából kiemelt jelentőségű állatbetegség.**

Korábban úgy tudtuk, hogy csak a házisertés és az európai vaddisznó fogékonyak, de mára már kiderült, hogy klasszikus sertéspestis vírusa az afrikai varacskosdisznót és a bozótdisznót is megfertőzheti.

Hazai előfordulás: Hazánkban 2007 és 2009 között zajlott le egy klasszikus sertéspestis járvány Nógrád megye és Pest megye északi részének vaddisznóállományában. A járványt kizárólag igazgatási intézkedésekkel sikerült megfékeznünk, a világon gyakorlatilag egyedülálló módon. Ez a siker a hatékony intézkedéseken túl az állategészségügyi hatóság és a vadásztársadalom kiváló együtt működésének volt köszönhető.

A kórokozó ellenálló képessége: A betegség kórokozója a környezeti hatásokkal szemben ellenálló, **fagyasztóban tartott vagy füstölt, illetve pácolt húsban akár félévig is fertőzőképes marad**. A konyhai hűtőben tartott hús (és vér) pedig legalább 30 napig lehet újabb fertőzés forrása.

Járványtan: A betegség terjesztésében a legfontosabb szerepet **az élő fertőzött házisertések vagy vaddisznók, a fertőzött egyedek húsa és egyéb termékei, valamint melléktermékei** (a korábbi szóhasználat szerint hulladékai) játsszák. **A melléktermékek közül is kiemelkedő jelentőségűek az élelmiszerhulladékok** (az úgynevezett konyhai moslék), éppen ezért **rendkívül fontos, hogy betartsuk az ilyen anyagok etetésére vonatkozó tilalmat**. Az előbb említetteken felül a betegség elhurcolható szennyezett járművekkkel, eszközökkel, lábbelivel és ruházattal is. Ha egy **terület vaddisznó állománya fertőződik**, akkor **nem csak a szomszédos területek vaddisznó állományára jelent veszélyt**, hanem a **házisertés állomány fertőződésének forrása is lehet**. Egyrészt a fertőzött vaddisznók közvetlenül is érintkezhetnek

a nem megfelelő járványvédelemmel rendelkező házisertést tartó telepek állományával. Másrészt komoly **veszélyt jelenhet a fertőzött vaddisznók húsa, illetve egyéb termékei, de a házisertéseket tartó vadász akár vérrel szennyezett ruházatával vagy lábbelijével is behurcolhatja saját állományába a betegséget.**

Kórfejlődés: A többnyire szájon át felvett vírus főként a mandulákban szaporodik el és onnan kerül a véráramba. (Ezért kell a kilőtt vaddisznókból mandula és véralvadék mintát venni.) A vérben a fehérvérsejtekben (a lymphocytákban) is szaporodik a vírus, majd eljut a szervekbe. A lépben és a nyirokcsomókban, valamint az izomzatban is jelentős számú vírusrészecske mutatható ki. A lépben és a nyirokcsomókon kívül a vírus a kisebb erek falában is elszaporodik és károsítja azokat. A szervi elváltozásoknak és a vérzéseknek ez az oka. Vemhes kocákban a vírus bejuthat a magzatba is, aminek vetelés vagy gyenge, életképtelen malacok születése lehet a következménye. A betegség átvészélése általában évekre szóló védettséggel jár, de egyes egyedek hosszú ideig vírushordozók maradhatnak.

Lappangási idő: Házisertésekben a lappangási idő leggyakrabban 3-7 nap. A már fertőzött egyedek általában a fertőzést követő 5. és 14. nap között ürítik a vírust.

Klinikai tünetek és kórbonctani elváltozások: A klasszikus sertéspestis élő állatokon látható **tünetei** és az elhullott állatok testének felnyitása után megfigyelhető **kórbonctani elváltozásai a vadászterületen az afrikai sertéspestis tüneteitől és kórbonctani elváltozásaitól gyakorlatilag nem különíthetők el.** Ezért a **klasszikus sertéspestis gyanúját egyben az afrikai sertéspestis gyanújának is kell tekinteni,** de ez igaz fordítva is. A **klinikai tünetek alapján** akkor kell a klasszikus sertéspestisre gondolni, ha az állat a **megszokottól eltérően bizonytalanul mozog, vagy bágyadtnak (levertnek) tűnik, esetleg erősen lesóványodott.** Az **ilyen egyedeket diagnosztikai célból ki kell lőni.** A házisertések esetén a láz (kb. 41 C) is fontos tünet, de vaddisznók esetében csak annak következményét (bágyattság, levertség) tudjuk megfigyelni.

A **klasszikus sertéspestissel fertőzött állatok közül elsősorban a fiatal (3 hónapos kor alatti) egyedek hullanak el.** A vaddisznók esetében az elhullás kevésbé gyakori, mint a házisertéseknél. A 2007 és 2009 között Nógrád megye és Pest megye északi részének vaddisznóállományában lezajlott járvány során a viropozitív egyedek között csak nagyon kevés volt az elhullott, a fertőzött egyedek többsége klinikailag egészségesnek látszó, kilőtt állat volt.

Az elhullott vagy kilőtt vaddisznókon látható **kórbonctani elváltozások közül** kiemelendők **a belső szervek (vese, lép, mellhártya, gyomor, belek, húgyhólyag és nyirokcsomók) vérzései.**

A lépben elhalások is lehetnek. Ha a vadász vagy a mintavétellel megbízott egyéb személy az említett klinikai tüneteket vagy kórbonctani elváltozásokat tapasztalja, akkor azt az állategészségügyi hatóságnak (elsősorban a járási főállatorvosnak) azonnal jelentenie kell. A betegség gyanúját az állategészségügyi hatóság erősíti meg vagy zárja ki.

A betegség megállapítása: Ha az állategészségügyi hatóság a betegség gyanúját megerősítette, akkor a betegség megállapítása, illetve kizárása céljából **laboratóriumi vizsgálatra mintát kell venni** és azt a **Nébih Állategészségügyi Diagnosztikai Igazgatóságának legközelebbi telephelyére kell küldeni. Kilótt egyedek esetében** (ideértve a gyanús, nem minősülő egyedeket is) **mandula és véralvadék mintát** (a szívből vagy nagy erekből) **kell beküldeni. Elhullott egyedek esetében a mandulák, legalább egy bélfodri és egy egyéb** (pl. garatmögötti, fültóalatti, áll alatti) **nyirokcsomó, valamint lép és vese mintákat kell beküldeni. A betegség megállapításához a virológia vizsgálat pozitív eredménye szükséges. A gyakorlatban a leggyakrabban a vírus genetikai anyagának kimutatásár PCR módszert használunk. A klasszikus sertéspestis esetében a kilótt vaddisznók PCR vizsgálatának negatív eredménye alapján – ellentétben az afrikai sertéspestissel - ki lehet zárni a vírus területen való jelenlétét.**

Megelőzés és védekezés: A klasszikus sertéspestistől **mentes országok esetében** – amelyen hazánk is - a legfontosabb feladat **a betegség behurcolásának megakadályozása.** Az élő állatok, valamint a sertéstől származó termékek nemzetközi, uniós és hazai forgalmazására vonatkozó jogszabályi rendelkezések, az **állati eredetű melléktermékek** (különösen az élelmiszerhulladékok) **takarmányozási célú felhasználásának tilalma**, valamint az általános járványvédelmi intézkedések ezt a célt szolgálják. Az **Európai Unió minden tagországának a Bizottság által jóváhagyott, KSP Készenléti Tervvel** kell rendelkeznie.

Ha a betegség esetleg **behurcolásra kerül** egy addig mentes terület vaddisznó állományába, akkor **meg kell határozni a fertőzött területet és ott korlátozó intézkedéseket kell elrendelni.** A betegség leküzdése érdekében nagyon **fontos a vaddisznó állomány gyérítése**, de különösen a legfogékonyabb, **1 év alatti egyedek fokozott diagnosztikai kilövése**, az **elhullott állatok testének és kilótt vaddisznók zsigereinek összegyűjtése és ártalmatlanítása.** Elengedhetetlen az is, hogy a **fertőzött területen minden kilótt vaddisznó laboratóriumi vizsgálata megtörténjen és felhasználásra csak a negatív virológiai és szerológiai vizsgálattal rendelkező egyedek teste kerüljön.**

A klasszikus sertéspestis ellen vakcinák, és ezen belül a vaddisznóállomány mentesítésre csalétek vakcinák is rendelkezésre állnak. Azonban az európai Unió területén vakcinázási tilalom van érvényben. A házisertések esetén ettől eltérni csak a betegség megállapítást követő rendkívül rossz járványügyi helyzetben van elméleti lehetőség. Az elmúlt évtizedekben nem is került sor KSP vakcina alkalmazására az EU tagországok házisertésállományaiban. A vaddisznó állomány kiterjedt fertőzése esetén viszont több tagországban hajtottak végre csalétek vakcinázást. A csalétek vakcina alkalmazása nem mindenütt vezetett teljes sikerre. Volt, ahol ugyanaz a vírus törzs később újra előfordult a korábban már oltott vaddisznó állományban. A hazánkkal szomszédos Szlovákiából 2007-ben pedig a vakcinázás ellenére is áttért a betegség Nógrád megye vaddisznó állományára. Meg kell azt is említeni, hogy a csalétek vakcinázás azzal a hátránnyal jár, hogy nem lehet megkülönböztetni egymástól az oltás következtében és a vad vírus fertőzés miatt áthangolódott egyedeket. Mindezen indokok alapján döntött úgy 2007-ben a magyar állategészségügyi hatóság, hogy nem alkalmazza a csalétek vakcinázást. A valós események a döntés helyességét igazolták, mert kizárólag igazgatási intézkedésekkel is sikerült leküzdenünk a betegséget és visszanyerni a mentességet. A hazai stratégia röviden következőként foglalható össze. A fertőzésen átesett vaddisznók döntő többsége évekre szóló védettséget szerez és vaddisznók esetében csak viszonylag kevés egyed hullik el a fertőzés következtében, ezért a vírus elsősorban az újonnan született egyedek megfertőzésével lenne képes fennmaradni a területen. Ha ezeket az egyedeket hatékonyan gyérítjük és ezzel egyidejűleg a fertőzési forrást jelentő hullákat és zsigereket ártalmatlanítás céljából összegyűjtjük, akkor vírus túlélési esélyeit folyamatosan csökkentjük és következetes munkával képesek lehetünk megfékezni a betegséget.

Az e fejezetben írottak a betegséggel kapcsolatosan az eddigi tudományos ismereteket, illetve jelenleg hatályos jogszabályi rendelkezéseket tükrözik. Mind a tudományos ismeretek, mind a jogszabályok módosulhatnak - sőt a járványügyi helyzet is változhat - ezért érdemes az alább említett weboldalakon időről időre tájékozódni. Példaként említjük, hogy az klasszikus sertéspestisre vonatkozó uniós szabályozás a közelmúltban megújult és ez a folyamat mostanáig még nem is fejeződött be.

2021. május 29.

Ajánlott irodalom:

- Varga János, Tuboly Sándor, Mészáros János: A háziállatok fertőző betegségei (Állatorvosi járványtan II.), Mezőgazda, 1999, 418-424. oldal,
- Varga János, Rusvai Miklós, Fodor László: a háziállatok fertőző betegségei, MÁOK Kft., 2018, 452-459. oldal

Vonatkozó jogszabályok:

- 75/2002. (VIII.16.) FVM rendelet a klasszikus sertéspestis elleni védekezésről,

- A Bizottság (EU) 2020/687 felhatalmazáson alapuló rendelete az (EU) 2016/429 európai parlamenti és tanácsi rendeletnek a bizonyos jegyzékbe foglalt betegségek megelőzésére és az e betegségekkel szembeni védekezésre vonatkozó szabályok tekintetében történő kiegészítéséről.

Utasítások:

- KSP Készenléti Terv (letölthető a Nébih weboldaláról, a linket lásd alább)

Fontosabb weboldalak:

- Fertőző állatbetegségek Készenléti Tervei a Nébih weboldalán belül
<https://portal.nebih.gov.hu/-/fertozo-betegsegek-keszenleti-tervei>
- Az EU hivatalos weboldalának KSP-re vonatkozó oldala
https://ec.europa.eu/food/animals/animal-diseases/control-measures/csf_en